

Virágvasárnap

Iz 50,4-7

„Az Úr nyitotta meg fületem...”

Isten, az Úr megadta a nyelvet, a tanítványok nyeloét. Hogy megfelelhessenek a fáradtaknak, maga adja ajkamra a szót. Reggelenként ő teszi figyelmessé fületem, hogy rá hallgassak, mint a tanítványok. Isten, az Úr nyitotta meg a fületem. S én nem álltam ellen, és nem hátráltam meg. Hátamat odaadtam azoknak, akik vertek, arcomat meg, akik tépáztak. Nem rejtettem el arcomat azok előtt, akik gyaláztak és leköpdöstek. Isten, az Úr megsegít, ezért nem vallok szégyent. Arcomat megkeményítem, mint a kőszikla, s tudom, hogy nem kell szégyenkeznem.

A szöveg Deutero-Izajás könyvéből való, amely a babiloni fogság idején íródott és a legérdekesebb szövegei közül egy, az úgynevezett Ebed-Jahve dalok egyike. A könyvben négy ilyen ének szerepel (Iz 42,1-7; 49,1-9a; 50,4-9; 52,13-53,12). Ez a harmadik ének, amely szövegében igen elüt a könyv egyéb szövegétől és az ószövetségi írásokban szinte egyedülállóan a másokért szenvedő Isten-szolgája koncepciót mutatja be.

Az Isten szolgája cím az Ószövetségben az egyik legnagyobb kitüntető cím. Ábrahám (Ter 26,24), Jákob (Ter 32,10), Mózes (Kiv 14,31), Dávid (többször is szerepel a cím pl. 2Sám 11,11) és Salamon (1Kir 1,29) kapja meg a szerzőktől ezt a kitüntető elnevezést, de Círuszt (Iz 43,10) is nevezi a Biblia Isten szolgájának. A koncepció azonban a Deutero-Izajás könyvében található énekek kapcsán vált igazán híressé és került a teológiai viták középpontjába zsidók és keresztények között egyaránt.

A vitatott kérdések közül néhány: Nem világos, hogy egyéni személyről beszél a próféta, vagy kollektív fogalmat takar-e a szolgálja? Az ismeretlen személyen kívül a szolgálja vonatkozhat a magára Izraelre is. A kollektív értelmezés esetében is vita van arról, hogy az egész népre vagy csak annak vallásos maradékára vonatkozik-e a kollektív értelmezése a szolgáljának? Ellenérvként szokták felhozni, hogy a szolgálja küldetése nemcsak Izraelhez szól, hanem az idegen népekhez is. A pogányok megtérítéséről pedig nem igen beszél az ószövetségi szent szöveg. Úgy tűnik tehát, hogy talán Deutero-Izajás egyik kortársát jelenti a szolgálja, akit úgy értelmezett az író, mint új Mózes (Mózes redivivus), de vonatkozhat a szöveg egy későbbi, bizonytalan idő-

ben eljövendő prófétára is. Minden esetre az eszményi próféta tulajdonságait írja le az ének, amelynek egyetlen múltban élt próféta sem felel meg. A múltbeli azonosítások között szerepelt Jozias (Kr. e. 641–609) király, a nagy vallási reformátor, vagy Círusz (ifjabb Círusz meghalt Kr. e. 401), aki megszüntette a zsidók fogságát, és engedélyezte a visszatérést Kánaánba, valamint a Jeruzsálemi Templom felépítését. A legutóbbi időben a mitikus értelmezés erősödött meg, amely csak az Isten-szolgája fogalom előtörténetére világít rá. A szövegben bemutatott szolgának van némi királyi jellemzője is (Iz 7,9, 11), sőt összekapcsolódik az „Emmanuel” – „velünk az Isten” – teológiai nézőponttal is. Az egyes énekek értelmezése nem egységes. Ez a titokzatos személy spirituális vezető és próféta az 1. 2. és 4. énekben, és nagy valószínűség szerint a múlthoz tartozik, de nem azonosítható egyértelműen egyetlen múltbeli királlyal vagy prófétával sem, míg a 3. énekben az eszkatológikus jövőhöz tartozó vallásújító személyiségnek látszik.

Ezért az újszövetségi szövegek (Mt 12,18; ApCsel 3,13.26; 4,27.30) elsősorban Jézusra alkalmazzák az énekek próféciáit, de megtörténik, hogy Dávidra és Izraelre is vonatkoztatják. Mind az apostolok, mind pedig az evangélisták úgy érezték, hogy Deutero-Izajás ezen énekei előre jelzik Jézus messiási küldetését. A helyettesítő szenvedést, a másokért vállalt áldozatot ugyanis senki sem valósította meg úgy, mint a Názáreti Jézus.

Az énekek azonosításának bonyolult problémája mellett nem szabad figyelmen kívül hagynunk az új teológiai meglátást, a szenvedés átértelmezését, a megváltó szenvedés fogalmának előkészítését.

Minden zsidó és keresztény teológia történeti utalás ellenére a legnehezebben elfogadható tény, a szenvedésünk pozitív értelmezése. Mind az ószövetségi vallásos emberek, mind pedig az újszövetségi Jézus hívők legtöbbször menekül a szenvedés elől. Amikor valamely egyéni vagy közösségi tragédia kapcsán szenvednie kell, akkor úgy érzi, az Isten elhagyta, és a szenvedés csapdába ejtette. Csak egészen kivételes személyek képesek ebben az esetben Jézushoz hasonlóan szenvedésüket nem csupán elviselni, hanem másokért felajánlani. Pál erről a helyzetről mondja „Testemben egészítem ki, ami Krisztus szenvedéséből hiányzik az egyház javára” (Kol 1,24). Ezt a mondatot a szenvedés idején kevesen tudják kimondani, csak azok, akik minden élethelyzetben képesek Jézus nyomában járni.